



KALENDÁRIUM

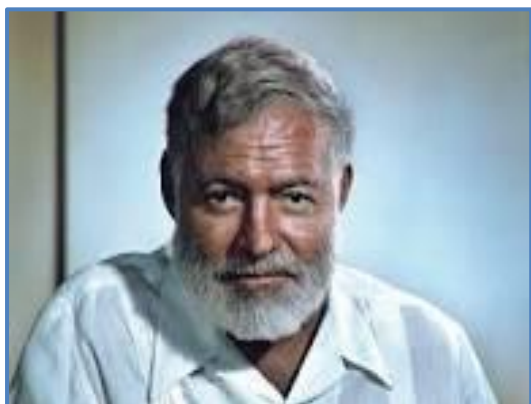
osobností a udalostí

na rok 2026

(júl – december)



2.7. – 65. výročie úmrtia Ernesta Hemingwaya (21.7.1899 – 2.7.1961)



Ernest Miller Hemingway – americký spisovateľ, jeden z najvýznamnejších predstaviteľov amerického realizmu a „Stratenej generácie“, novinár a vojnový korešpondent. Narodil sa v americkom meste Oak Park v rodine lekára ako jeden zo 6 súrodencov. Tu navštevoval základnú aj strednú školu. Otec ho od malička viedol k láske k prírode, lovu a športu. Na škole sa venoval boxu, futbalu a vodnému pólu. Najviac však vynikal

v angličtine, čo ho priviedlo k hodinám žurnalistiky. Začal prispievať do školského časopisu a po maturite nešiel študovať na univerzitu, ale nastúpil ako reportér do novín *Kansas City Star*. Bol účastníkom prvej aj druhej svetovej vojny, kde pôsobil aj ako frontový dopisovateľ. V roku 1952 sa vzdal novinárskej práce a začal sa naplno venovať literárnej tvorbe. E. Hemingway bol majstrom krátkych foriem v próze, pričom jeho úsporný štýl využívajúci jednoduchý a prirodzene znejúci dialóg sa stal pojmom v modernej svetovej literatúre. Výber z tvorby: *Muži bez žien*, *Víťaz nič nezíska*, *Snehy Kilimadžára*, *Komu zvoní do hrobu*, autobiografický román *Zbohom zbraniam*. Najväčšiu slávu získal novelou *Starec a more* (1952) za ktorú dostal *Pulitzerovu cenu* a rok na to aj *Nobelovu cenu za literatúru*. Výrok autora: „*Niet vernejšieho priateľa, ako kniha.*“

8.7. – 405. výročie narodenia Jeana de La Fontaine (8.7.1621 – 13.4.1695)



Jean de La Fontaine – francúzsky básnik, dramatik a libretista. Spolu s *Ezopom* a *I. A. Krylovom* patrí medzi najvýznamnejších bájkarov sveta. Narodil sa v rodine správcu vôd a lesov vo francúzskej obci Chateau-Thierry. Navštevoval kolégium kde sa zdokonaľoval hlavne v latinčine. V r. 1649 úspešne ukončil štúdium práva. Istý čas prevzal zamestnanecké povinnosti svojho otca, ale pracovná vyťaženosť mu nedovoľovala venovať sa literárnej činnosti a tak sa práce správcu vzdal. Následne vstúpil do služieb *Nicolas Fouqueta*, generálneho prokurátora, čím sa dostal do nemilosti kráľa Ľudovíta XIV. Aj napriek tomu sa stal členom *Francúzskej akadémie*. Napriek rozmanitosti

jeho tvorby sa do povedomia dostal hlavne ako bájkar. Jeho bájky tvoria hlavné poetické dielo klasicizmu a sú jedným z najlepších diel francúzskej literatúry. Cieľom *La Fontainea* bolo dodať tomuto žánru vysokú hodnotu a dôležitosť, čo sa mu aj podarilo. Písal ich ako malé drámy, v ktorých podával živý obraz francúzskej spoločnosti 17. storočia. Je autorom niekoľkých

zbierok bájok, v ktorých sú aj jeho najznámejšie bájky: *Vlk a bocian*, *Lev a potkan*, *Líška a hrozno*, či *Havran a lišiak* a iné.

12.7. – 150. výročie narodenia Ivana Kraska (12.7.1876 – 3.3.1958)



Ivan Krasko (vl. menom *Ján Botto*, iné pseudonymy *Bohdana J. Potokinová*, *Janko Cigáň*) – slovenský básnik, prozaik a prekladateľ, predstaviteľ moderny. Narodil sa v Lukovištiach v rodine roľníka. Študoval na maďarskom gymnáziu v Rimavskej Sobote, na nemeckom gymnáziu v Sibiu a na rumunskom v Brašove, kde aj zmaturoval. V Prahe vyštudoval chemické inžinierstvo. Tu sa zapojil do činnosti študentského spolku *Detvan* kde pôsobil aj ako funkcionár. Počas prvej svetovej vojny bol ako vojak na východnom fronte. Po návrate z vojny sa prihlásil do štátnych služieb vzniknutej Česko-slovenskej republiky, stal sa poslancom a neskôr senátorom. Svoje literárne prvotiny začal písať ešte počas štúdia na gymnáziu. Publikovaná prvá báseň mu vyšla v roku 1896 v časopise *Slovenské pohľady* - „*Pieseň nášho ľudu*.“ Na jeho tvorbu mali veľký vplyv súčasní českí autori, no taktiež francúzski symbolisti. Vo svojich dielach sa venuje problematike sociálnej nespravodlivosti, pomaďarčovania a zotročovania slovenského národa, pasivity mladej generácie a poukazuje na chladnú neosobnú spoločnosť. Dielo I. Kraska patrí medzi základné hodnoty slovenskej poézie. Je vedúcou osobnosťou básnickej moderny na Slovensku. Jeho básne boli preložené do viacerých jazykov. Je držiteľom titulu „*národný umelec*.“ Výber z tvorby: *Deň spásy*, *Za búrnej, čiernej noci*, *Lístok*, *Noc a Ja*, *Svätopluk*, *Moje piesne*, *Nad ránom...*, *Sentimentálne príhody I a II*, *Nox et solitudo* (Noc a samota) a iné.

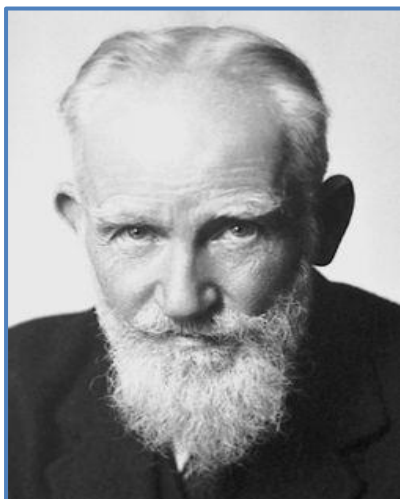
26.7. – 20. výročie úmrtia Vojtecha Zamarovského (5.10.1919 – 26.7.2006)



Vojtech Zamarovský – slovenský autor literatúry faktu, venujúcej sa najstarším dejinám ľudstva. Narodil sa v rodine podnikateľa a obchodníka, predsedu Okresného živnostenského spoločenstva v Trenčíne. Po maturite na gymnáziu študoval na Vysokej škole obchodnej v Prahe, na Právnickej fakulte Slovenskej univerzity a na Vysokej škole obchodnej v Bratislave. Pracoval na rôznych postoch v štátnej sfére až pokým sa v roku 1956 nerozhodol venovať len prekladateľskej a vlastnej spisovateľskej práci. Jeho prvotiny zahŕňali odborné ekonomické práce, články, recenzie, doslovy. Vďaka štúdiu umeleckých

pamiatok a stavieb postupne vznikali historické náučné diela o starovekých kultúrach. Knižne debutoval v roku 1960 legendárnou historicko-cestopisnou knihou z Mezopotámie, Egypta a Grécka – *Za siedmimi divmi sveta*. Tým dal podnet na vznik nového žánru v slovenskej literatúre – „*literatúre faktu*“, ktorého sa stal najlepším a jedinečným autorom u nás. Okrem poznávania architektonických a umeleckých diel sa venoval aj starovekej mytológii, histórii objavov a životným osudom archeológov. Jeho knihy sú o dejinách, pútavých príbehoch a množstve historických faktov. Okrem vlastnej tvorby sa venoval aj prekladom z angličtiny, francúzštiny, latinčiny a nemčiny. Napísal 14 kníh preložených do pätnástich jazykov a jeho dielo sa stalo najznámejším populárno-náučným dielom o starovekej histórii v slovenskom a českom jazyku. Dodnes patrí k najprekladanejším a najvydávanejším slovenským spisovateľom. Výber z tvorby: *Objavenie Tróje, Na počiatku bol Sumer, Bohovia a hrdinovia antických báji, Dejiny písané Rímom, Grécky zázrak, Ich veličenstvá pyramídy* a iné.

26.7. – 170. výročie narodenia G. B. Shawa (26.7.1856 – 2.11.1950)



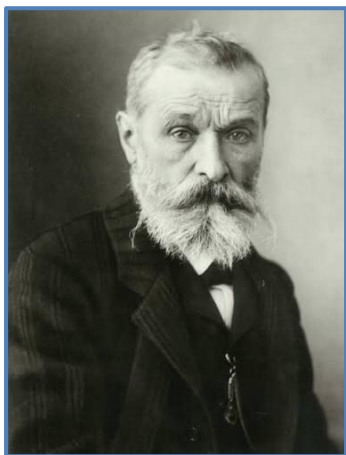
George Bernard Shaw – anglický dramatik a esejista írského pôvodu, zakladateľ modernej anglickej drámy. Narodil sa Dubline do nie veľmi zámožnej rodiny. Ako 20 ročný sa rozhodol odísť do Londýna. Vzdelanie získal ako samouk hlavne čítaním v knižnici Britského múzea. V 70. rokoch 19. storočia začal pracovať na svojej spisovateľskej kariére. Prvého úspechu sa dočkal ako hudobný a divadelný kritik v časopisoch *Star* a *Saturday Review*. Uverejňoval kritiky o umeleckých výstavách a divadelných predstaveniach, potom prešiel k dramatickej tvorbe. Známy je predovšetkým vďaka svojim aforizmom. Spočiatku písal satirické romány,

potom sa zameral na historické hry založené na ironizovaní meštianstva a jeho mravného úpadku. Jeho najsilnejšou zbraňou bol vtip, paradox, irónia, ba až sarkazmus. O spoločenských problémoch sa vyjadroval otvorene a jeho dielo malo veľký vplyv na verejnú mienku. Výber z tvorby: *Pekelník, Muž budúcnosti, Živnosť pani Warrenovej, Človek a nadčlovek, Cézár a Kleopatra, Major Barbara, Androcles a lev, Pygmalion* a iné.



AUGUST

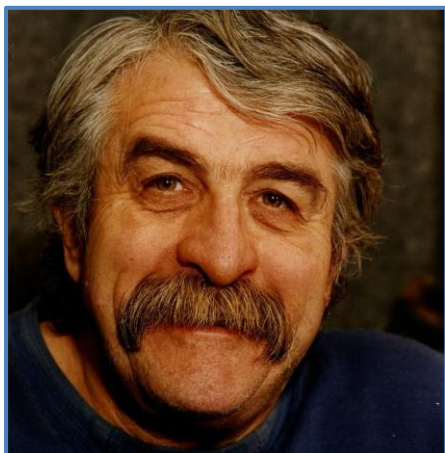
17.8. – 110. výročie úmrtia S. H. Vajanského (16.1.1847 – 17.8.1916)



Svetozár Hurban Vajanský (vl. menom Svetozár Miloslav Hurban, pseudonymy Belko Igor, Hlbocký Igor, Ján Závora, Kvetuš Miloslav a iné) – slovenský spisovateľ, publicista, literárny kritik a politik. Narodil sa ako najstarší syn J. M. Hurbana a A. Jurkovičovej. Vyrastal v prostredí, kde vládol duch silného národného povedomia. Veľmi skoro sa začal pokúšať o vlastnú literárnu tvorbu. Po maturite na gymnáziu v Banskej Bystrici študoval na právnickej akadémii v Bratislave. Ako advokát pôsobil v Trnave, Budapešti, Bratislave a vo Viedni, až si napokon otvoril vlastnú prax v Skalici. Po vojenskej službe sa k advokátskemu povolaniu už nevrátil.

Usadil sa v Martine, kde sa stal redaktorom *Národných novín*, obnovil a redigoval *Slovenské pohľady* a svoju tvorbu prezentoval aj v časopise *Orol*. Patril k hlavným predstaviteľom konzervatívneho martinského vedenia Slovenskej národnej strany. Jeho postoje profilovali roky národnostného útlaku, úplného negovania existencie slovenského národa zo strany predstaviteľov maďarských vládnucich tried. Spisovateľ na to reagoval obranou programu štúrovcov, najmä myšlienky svojbytnosti slovenského národa. Začiatkom 80. rokov 19. storočia sa stal jednou z vedúcich postáv nastupujúcej generácie realistických spisovateľov. Vo svojich dielach reagoval na súdobé spoločenské problémy. Výber z tvorby: *Tatry a more*, *Spod jarma*, *Verše*, *Duchovia sudov*, *Kandidát*, *Letiace tiene*, *Suchá ratolesť*, *Koreň a výhonky* a iné.

20.8. – 85. výročie narodenia Júliusa Satinského (20.8.1941 – 29.12.2002)

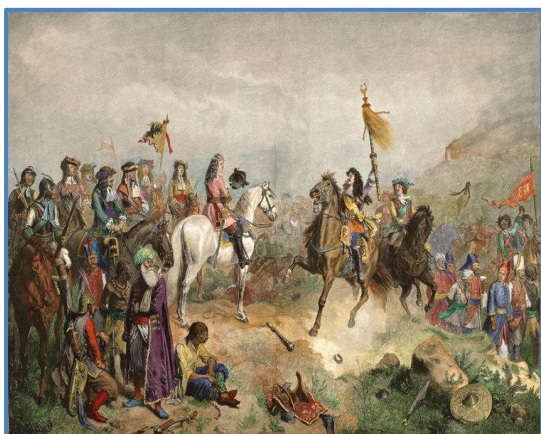


Július Satinský – slovenský herec, komik, dramatik, prozaik, publicista, spisovateľ, spevák a autor literatúry pre deti. Narodil sa a celý život prežil v Bratislave. Vyštudoval dramaturgiu na VŠMU a v rokoch 1964 až 1967 pôsobil ako dramaturg v Československej televízii. Na konci 60. rokov účinkoval spolu s *Milanom Lasicom* v bratislavskom *Divadelnom štúdiu*, kde si ich predstavenie *Siorée* okamžite získalo publikum. V roku 1970 im pre kritiku okupačných pomerov zakázali na Slovensku umeleckú činnosť a divadlo zatvorili. Umelci

odišli účinkovať do kabaretného divadla *Večerní Brno*. Po návrate na Slovensko účinkoval J. Satinský na *Novej scéne*. V roku 1982 vzniklo v priestoroch *Tatra revue* poetické a kabaretné divadlo *Štúdio S*, ktoré sa v apríli 1999 zmenilo na *Štúdio L+S*. V ňom začali pôsobiť J. Satinský a M. Lasica ako dvojica v obľúbenom programe *Nikto nie je za dverami*, neskôr aj v programe

Ktosi je za dverami, kde ich klavírne sprevádzal Jaroslav Filip. Často účinkoval aj v televíznych inscenáciách a filmoch: *Slávnosť v botanickej záhrade*, *Srdečný pozdrav zo zemegule*, *S tebou mně baví svět*, *Vesničko má středisková*, *Utekajme už ide!*, *Kruté radosti* a iné. Okrem herectva sa venoval aj spisovateľskej činnosti. Medzi jeho najznámejšie knihy patria: *Rozprávky uja Klobásu*, *Chlapci z Dunajskej ulice*, *Čučoriedkareň*. Neskôr vyšli knihy spomienok na J. Satinského: *Momentálne som mŕtvy*, *zavolajte neskôr* a ďalšie. Bol ocenený titulom *zaslúžilý umelec* a bol držiteľom *Krištáľového krídla za celoživotné dielo*.

29.8. – 500. výročie bitky pri Moháči (29.8.1526)



Bitka pri Moháči patrí k najvýznamnejším vojenským stretom v dejinách strednej Európy. Odohrala sa medzi uhorským vojskom kráľa Ľudovíta II. a osmanskou armádou pod vedením sultána Süleymana I. Drvivé víťazstvo Osmanov malo za následok, že sa Uhorsko na niekoľko storočí rozpadlo na tri časti: Osmanskú ríšu, Habsburskú monarchiu a Sedmohradské kniežatstvo. Bezdetný Ľudovít II. zahynul na úteku z bojiska, čím v Uhorsku a Čechách vymrela

dunajská vetva Jagelovcov a uvoľnený trón obsadili Habsburgovci. Táto katastrofa znamenala definitívny koniec stredoveku v Uhorsku. Hoci bol Moháč rozhodujúcou porážkou, nezávislosť kráľovstva spečatili až nasledujúce udalosti. Ďalších dvesto rokov takmer nepretržitých bojov medzi habsburskou a osmanskou ríšou premenilo Uhorsko na zdevastované bojisko, kde neustále presuny armád decimovali miestne obyvateľstvo. Určitú mieru autonómie získala krajina až v 19. storočí a úplnú nezávislosť dosiahla po prvej svetovej vojne. Nasledujúca Trianonská zmluva však odčlenila veľkú časť uhorského územia v prospech nových štátov (Rumunsko, Česko-Slovensko a Juhoslávie), kvôli čomu krajina už nikdy neobnovila svoju niekdajšiu veľmocenskú pozíciu. Maďari preto dodnes vnímajú Moháč ako symbolický koniec nezávislého a mocného európskeho národa.



SEPTEMBER

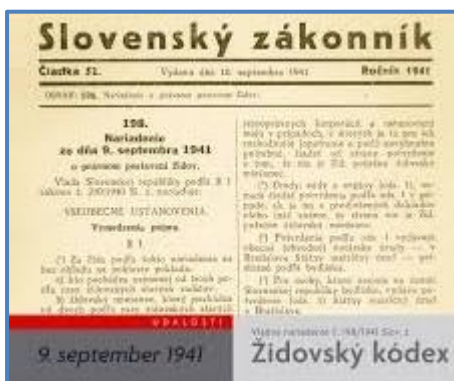
4.9. – 120. výročie narodenia Alexandra Moyzesa (4.9.1906 – 20.11.1984)



Alexander Moyzes – slovenský hudobný skladateľ, pedagóg a publicista. Narodil sa v hudobníckej rodine. Jeho otec *Mikuláš Moyzes* bol známy organista, hudobný skladateľ a pedagóg. Študoval na Štátnom konzervatóriu v Prahe, pokračoval na Majstrovskej škole pražského konzervatória, súkromne na Conservatoire v Paríži, Hochschule für Music v Lipsku a v Berlíne. Absolvoval aj odbor filozofia – hudobná veda na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Okrem toho, že komponoval, prešiel počas života mnohými povolaniami a funkciami. Pôbil ako

profesor na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave a šéfoval hudobnému odboru v Československom rozhlase. V rokoch 1949 – 1978 bol profesorom kompozície na VŠMU a neskôr tam pôsobil aj ako rektor. Bol aj umelecký riaditeľ SĽUK-u a vykonával funkciu predsedu Zväzu slovenských skladateľov. Jeho tvorba je naozaj rozsiahla. Okrem iného skomponoval 12 symfónií, kantáty, skladby pre sólový nástroj a orchester, upravoval ľudové piesne. Je autorom rozhlasovej opery na základe eposu Jána Hollého „Svätopluk“. O tridsať rokov operu prepracoval a pod názvom „Udatný kráľ“ a bola uvedená v SND v Bratislave. Je držiteľom titulu národný umelec a viacerých významných ocenení: Štefánikova krajinská cena, Národná cena za umenie a vedu, Zlatá medaila VŠMU.

9.9. – 85. výročie Židovského kódexu (9.9.1941)

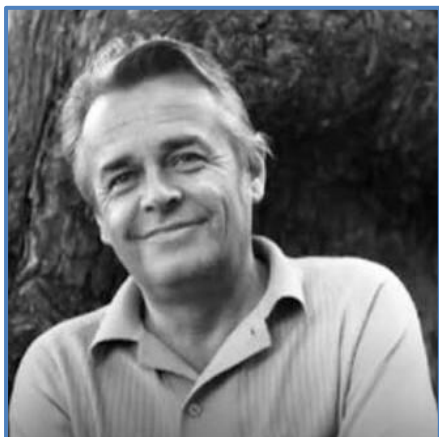


Židovský kódex – vláda Slovenskej republiky dňa 9.9.1941 vydala Nariadenie č. 198/1941 Sb. z. o právnom postavení Židov - tzv. Židovský kódex. Bolo to vládne nariadenie obsahujúce súbor protižidovských predpisov. Išlo o jeden z najrozsiahlejších právnych predpisov vydaných počas existencie štátu v rokoch 1939 – 1945, pričom obsahoval 270 paragrafov a delil sa na 12 častí. Okrem novej definície fyzických a právnických osôb (s väčším dôrazom na „rasový“ princíp), ktoré spadali pod

protižidovské zákonodarstvo, zahŕňal množstvo rôznych druhov diskriminácie, ktoré predstavovali masové porušovanie ľudských a občianskych práv Židov. Išlo v prevažnej miere o kópiu nemeckých protižidovských zákonov. „Židia“ boli definovaní na etnickom aj náboženskom princípe. Osoby spĺňajúce definíciu Žida boli pozbavené viacerých základných práv, všetkého nehnuteľného a časti hnutelného majetku, vzťahovala sa na nich „pracovná povinnosť“. Proti nariadeniu protestovali v protestnom Memorande slovenskí biskupi, v

ktorom na konci žiadali, aby bol kódex zmenený podľa zásad katolíckej náuky. Protestné memorandum ku kódexu zaslalo tiež Združenie evanjelických kňazov. Slovenská vláda sa 8. septembra 2021 oficiálne ospravedlnila za kódex, ktorý vtedajšia štátna moc prijala.

15.9. – 105. výročie narodenia Ivana Bukovčana (15.9.1921 – 25.5.1975)



Ivan Bukovčan (pseudonym Buk) – slovenský publicista, dramatik, filmový dramaturg a scenárista. Narodil sa v lesníckej rodine. Študoval na gymnáziu v Prešove a v Prahe a na Právnickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. Od roku 1945 pôsobil ako redaktor v Košiciach a v Bratislave, v rokoch 1946 – 1947 ako parlamentný spravodajca a šéfredaktor filiálky denníka *Národná obroda* v Prahe, od roku 1948 spolupracoval s dramaturgiou *Československého štátneho filmu* v Bratislave, kde pracoval až do svojej smrti. Vzťah k

divadelnému a filmovému umeniu ovplyvnil hlavne jeho pražský pobyt (predstavenia E. F. Buriana a Voskovca & Wericha). V prvej fáze tvorivej aktivity v povojnových rokoch sa venoval hlavne publicistike a reportážam z ciest. Hoci sa v 60. rokoch venoval najmä filmovým a televíznym scenárom, v poslednej etape jeho tvorby po roku 1967 už jednoznačne dominovala dramatická tvorba. Zaradil sa k hlavným tvorcom tohto žánru. Je držiteľom *národnej ceny SSR* a titulu *zaslúžilý umelec*. Veľkú časť dramatickej tvorby Ivana Bukovčana tvoria filmové scenáre pretransformované na divadelné hry. Najvýraznejší úspech dosiahol drámou *Kým kohút nezaspieva*. Výber z tvorby: *Rozpačitý mier*, *Kuba bez brady*, *Surovô drevo*, *Diablova nevesta*, *Hľadanie v oblakoch*. Scenáre k filmom: *Deň, ktorý neumrie*, *Rodná zem* (prvý slovenský farebný film), *Šťastie príde v nedeľu*, *Tango pre medveďa*, *Zmluva s diablom*, *Medená veža*, *Orlie pierko*, *Stratená dolina* a iné.

20.9. - 280. výročie narodenia a 240. výročie úmrtia Mórica Beňovského (20.9.1746 – 23.5.1786)



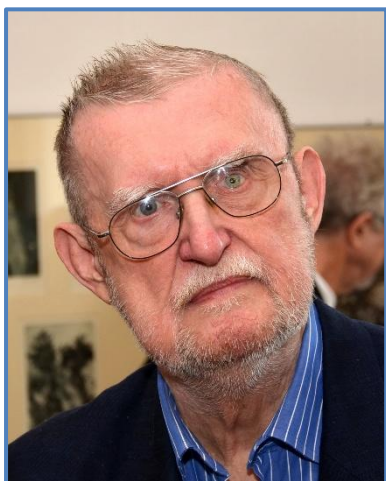
Matúš Móric Michal František Serafín August Beňovský – uhorský šľachtic slovenského pôvodu, cestovateľ, objaviteľ, moreplavec, kolonizátor, prieskumník, spisovateľ, kráľ Madagaskaru, generál francúzskej armády, veliteľ poľskej armády a rakúsky dôstojník. Bol prvý Európan, ktorý sa plavil v severnom Tichom oceáne. Bol typický predstaviteľ obdobia osvietenstva, rozvoja dopravy, obchodu a

objavovania neznámych území. Bol prvý Slovak, ktorý zasiahol do spoločenského, kultúrneho aj politického života viacerých krajín na štyroch kontinentoch (Poľsko, Francúzsko, USA, Rakúsko, Madagaskar a iné). Narodil sa vo Vrbovom. Po smrti rodičov bol nútený postarať sa o svojich súrodencov. Spory o dedičstvo spôsobili žaloby na jeho osobu, z toho dôvodu bol nútený opustiť Uhorsko a odišiel na Spiš, ktorý bol v tom čase súčasťou Poľska. Zapojil sa do konfедераčného odboja, kde sa dostal do ruského zajatia v Kazani a odtiaľ bol poslaný do vyhnanstva na Kamčatku. Po úteku sa dostal na loď, kde spolu s ostatnými väzňami vyvolali vzburu a tak začali objaviteľskú plavbu cez severný Pacifik. Vstúpil do služieb Francúzska. Kráľ Ľudovít XV. mu udelil dekrét na vybudovanie vojensko-obchodnej základne na Madagaskare a udelil mu hodnosť francúzskeho plukovníka. Beňovského na Madagaskare miestni kmeňoví náčelníci zvolili za *kráľa kráľov severovýchodnej časti Madagaskaru*. Po návrate do Francúzska bol povýšený na generála a priznali mu doživotný dôchodok. Cisárovná Mária Terézia udelila v roku 1778 Beňovskému titul grófa a polepšila mu rodový erb. Jej syn Jozef II. neskôr poveruje Beňovského založiť na Madagaskare kolóniu, ktorá by podliehala Viedni. Beňovský sa prostredníctvom amerického veľvyslanca v Paríži, Benjamína Franklina, dostáva do amerických najvyšších kruhov. Beňovský prichádza do USA v roku 1782, kde sa prostredníctvom veľvyslanca stretol s Georgeom Washingtonom a jeho manželkou. Je zachovaná korešpondencia medzi Beňovským a Georgeom Washingtonom, v ktorej Beňovský ponúka podporu americkej revolúcii a boja USA za nezávislosť. V roku 1784 Beňovský odchádza na svoju druhú expedíciu na Madagaskar. V oblasti východného mysu Cap Est začal budovať svoje sídlo – *Mauritániu* (pomenované podľa mena Mórica – Mauritius). Jeho prítomnosť a autorita na ostrove znepokojili Francúzov na ostrove *Maurícus* a tak guvernér Ille de France vyslal na Madagaskar výpravu ostrostrelcov. Beňovský zomrel vo veku nedožitých 40 rokov, v boji pri obrane *Mauritánie*. Zo svojich ciest po svete vytvoril memoárové dielo „*Pamäti a cesty*“, ktoré bolo preložené do niekoľkých svetových jazykov a stalo sa bestsellerom.



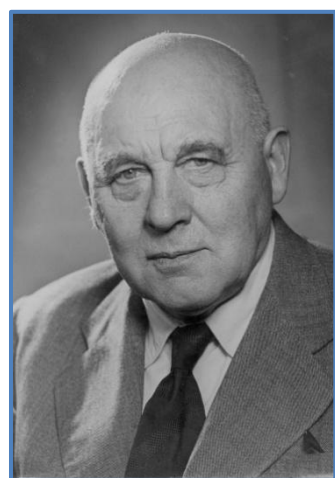
OKTÓBER

9.10. – 90. výročie narodenia Ľubomíra Feldeka (9.10.1936)



Ľubomír Feldek – slovenský básnik, prozaik, dramatik, prekladateľ, scenárista a publicista. Pochádza z úradníckej rodiny a vzdelanie získaval v Senici a v Žiline, kde aj zmaturoval. Absolvoval štúdium na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave v odbore slovenský jazyk a literatúra. Už počas štúdií pracoval ako redaktor vo vydavateľstve Mladé letá. V rokoch 1961 – 1973 bol spisovateľom v slobodnom povolaní a od roku 1973 do roku 1986 vedúcim redaktorom oddelenia pôvodnej a prekladovej poézie a súčasne dramaturgom divadla Poetického súboru Nová scéna v Bratislave. V roku 1989 sa zapojil do spoločenského pohybu nasmerovaného proti komunistickému režimu. V januári protestoval proti zatknutiu Václava Havla, podpísal manifest *Niekoľko viet* a v novembri sa podieľal na založení hnutia Verejnosť proti násiliu. Od mája 1990 bol vedúcim redaktorom kultúrnej prílohy *Ahoj, Európa* denníka *Verejnosť*. Od augusta 1995 žil v Prahe, momentálne žije v Bratislave. Je všestranným autorom, písal poéziu, prózu, tak pre dospelých ako aj pre deti, bábkové hry a venoval sa aj prekladateľstvu. Výber z tvorby: *Moja žena Olga a nekonečno*, *Severné leto*, *Plakať je krásne*, *Smutné komédie*, *Jánošík podľa Vivaldiho*, *Metafora*, *Skúška*, *Stalin v Žiline*, *Päť detektívov*, *Veselé album zvierat*, *Telefón*, *Jediný slaný ostrov*, *Hra pre tvoje modré oči*, *Pod' sa so mnou hrať*, *Lapajova šlapaj*, *Veľká knihy slovenských rozprávok*, *Modrá kniha rozprávok*, *Zelená knihy rozprávok*, *Zelené jelene*, *Zlatúšik* a iné.

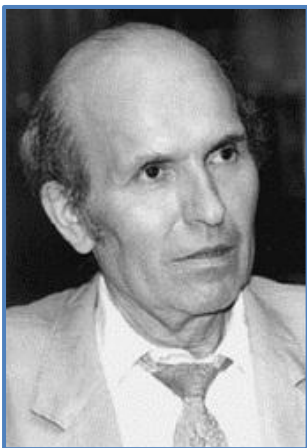
10.10. – 145. výročie narodenia Kálmána Kittenbergera (10.10.1881 – 4.1.1958)



Kálmán Kittenberger - významný prírodovedec, zoológ, cestovateľ a zberateľ. Narodil sa v Leviciach, kde absolvoval štúdium na učiteľskom ústave. Už počas školy prejavoval hlboký záujem o biológiu. Jeho profesor Eugen Kriek, neskorší prvý správca levického múzea, v ňom objavil veľký talent a zasvätil ho do tajov preparovania zvierat. Po štúdiách Kittenberger na jeho odporúčanie nastúpil ako pomocný preparátor do prírodovedného oddelenia Uhorského národného múzea v Budapešti. V roku 1903 prijal ponuku pripojiť sa k výskumnej expedícii do východnej Afriky (dnešná Tanzánia). Hoci musel pobyt o rok neskôr pre maláriu predčasne ukončiť, po vyliečení sa vrátil samostatne. Naučil sa domorodé jazyky a zberateľskú činnosť sústredil v okolí pohoria Kilimandžáro, odkiaľ do

Budapešti posielal množstvo vzácnych chrobákov, plazov a vtákov. Pre Uhorské ornitologické centrum navyše realizoval pozorovania sťahovavého vtáctva v oblasti Červeného mora. Počas ďalších výprav sa zameriaval na odchyt živých zvierat pre budovanú budapešťanskú zoologickú záhradu. Do Európy sa vrátil so zásielkou 120 jedincov, čím položil základy tamajšieho chovu exotických zveriny. Sľubnú kariéru prerušila prvá svetová vojna. Počas expedície ho v Afrike zajali Angličania a päť rokov ho držali v zajatí, pričom mu zhabali cenné vedecké zbierky, trofeje aj denníky. Po návrate sa natrvalo usadil v maďarskom meste Nagymaros, kde si založil rodinu. Na „čierny kontinent“ sa však vypravil ešte dvakrát. Neskôr pôsobil ako šéfredaktor poľovníckeho časopisu Nimród, ktorému dodal vysokú vedeckú úroveň. Od roku 1926 vydával úspešné knihy, napríklad *Na poľovnícko-zberateľskej ceste po východnej Afrike* či *Zmenená Afrika*. Najuznávanejším odkazom Kittenbergera zostáva jeho celoživotné zberateľstvo. Pre vedu zhromaždil 2 500 druhov vtákov a celkovo obohatil zbierky o 3 713 stavovcov a 57 000 bezstavovcov. Neuveriteľných 300 ním objavených živočíchov bolo dovtedy pre svetovú vedu úplne neznámych. Niekoľko exponátov venoval aj rodným Leviciam. Africkí domorodci ho pre jeho rešpekt a odvahu nazývali jednotným menom – „Veľký lovec“. Mesto Levice si na svojho rodáka dodnes spomína. Nesie po ňom meno miestna ulica, na ktorej stojí umelcov busta a na budove odštepného závodu Lesov SR nájdeme pamätnú tabuľu, zobrazujúcu Kittenbergera pod majestátnym Kilimandžárom.

19.10. – 90. výročie narodenia Vincenta Šikulu (19.10.1936 – 16.6.2001)

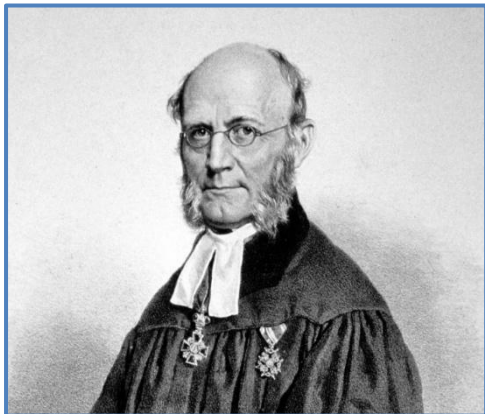


Vincent Šikula – slovenský prozaik, básnik, scenárista, autor literatúry pre deti a mládež. Narodil sa v rodine lesného robotníka. Študoval v Bratislave na Hudobnej škole pedagogickej a Štátnom konzervatóriu hru na lesný roh. Pôsobil ako organista v Ivanke pri Dunaji, učiteľ hudby na Ľudovej škole umenia v Modre, istý čas hrával v Lúčnici, bol redaktorom Romboidu a redaktorom pôvodnej tvorby vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ. V rokoch 1994 – 1999 bol predsedom Spolku slovenských spisovateľov. Pôvodne začal písať básne, neskôr sa zameriaval na dramatickú tvorbu, ale významnou súčasťou jeho literárnych záujmov bola tvorba pre deti a mládež.

Šikula patril k najvýraznejším a umelecky najpriebornejším osobnostiam našej národnej spisby druhej polovice 20. storočia. Bol držiteľom titulu *zaslúžilý umelec*. Výber z tvorby: *Na koncertoch sa netlieska*, *Nebýva na každom vršku hostinec*, *Majstri*, *Muškat Vilma*, *Pastierska kapsička*, *Z domu na kopci*, *Bubeník september*, *Prázdniny so strýcom Rafaelom*, *Otec ma zderie tak, či tak*, *Ďuro pozdrav Ďura*, *Medardove rozprávky* a iné.

NOVEMBER

18.11. – 220. výročie narodenia a 160. výročie úmrtia Karola Kuzmányho (18.11.1806 – 14.8.1866)



Karol Kuzmány – slovenský spisovateľ, novinár, estetik, priekopník slovenskej prekladovej literatúry, spoluzakladateľ Matice slovenskej, evanjelický farár a superintendent Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Vzdelanie získal na gymnáziách v Dobšinej a na Gemeri, kde sa venoval aj jazykom (latinčina, gréčtina, maďarčina). Počas pôsobenia na lýceu v Bratislave sa stretol s učením Jána Kollára, ktoré v ňom prebudilo silné národné povedomie. V roku 1828 odišiel študovať na univerzitu do nemeckej Jeny.

Po návrate z Nemecka sa stal profesorom kežmarského gymnázia. Zároveň vykonával funkciu evanjelického farára. V rokoch 1849 – 1860 prednášal na evanjelickej teologickej fakulte Univerzity vo Viedni. Od roku 1863 v Martine vykonával funkciu patentálneho superintendanta (biskupa) autonómnej evanjelickej cirkvi. Pôsobil aj ako farár a úradujúci prvý podpredseda Matice slovenskej. Výrazne prispel i k založeniu slovenského gymnázia v Martine. Po celý život bol literárne činný. Jeho tvorba sa člení na prózu, poéziu, literárnu estetiku, ale písal aj odborné práce o cirkevnom práve. Venoval sa aj prekladaniu zo svetovej literatúry. Tento muž patrí nesporne k najvýznamnejším slovenským osobnostiam 19. storočia. Výber z tvorby: *Ladislav, Běla, O kráse, Hrání fantazie, Modlitby, Lučatinská víla, O pohanstve a křestu slovenského národa* a iné.

27.11. – 105. výročie narodenia Alexandra Dubčeka (27.11.1921 – 7.11.1992)



Alexander Dubček – slovenský politik, štátnik a vrcholný predstaviteľ Pražskej jari 1968. Osobnosť nielen slovenského, ale aj československého významu, zároveň osobnosť uznávaná svetovými politikmi. Od januára 1968 zastával funkciu prvého tajomníka ÚV KSČ, v ktorej presadzoval politiku „socializmu s ľudskou tvárou.“ Tento reformný proces snažiaci sa o demokratizáciu komunistického režimu ukončila 21. augusta 1968

invázia vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR. 17. apríla 1969 vo funkcii prvého tajomníka ÚV KSČ A. Dubčeka nahradil Gustáv Husák. Po nežnej revolúcii sa vrátil do politického života ako

predseda Federálneho zhromaždenia ČSFR a predseda Sociálnodemokratickej strany Slovenska. Zomrel v novembri 1992 pri dopravnej nehode služobného auta.

DECEMBER

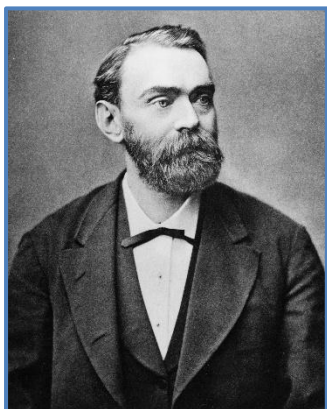
9.12. – 80. výročie narodenia Dušana Mitana (9.12.1946 – 22.5.2019)



Dušan Mitana – slovenský spisovateľ, scenárista a dramatik. Narodil sa v robotníckej rodine, vzdelanie získal na Strednej všeobecnovzdelávacej škole (gymnázium) v Novom Meste nad Váhom. Po skončení školy pracoval ako robotník, no neskôr pokračoval v štúdiu na filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde študoval žurnalistiku. Po roku však prestúpil na VŠMU, kde študoval filmovú a televíznu dramaturgiu a pracoval

v redakcii časopisu *Mladá tvorba*. Po štúdiách pracoval dva roky ako redaktor literárneho časopisu *Romboid*. Od roku 1975 sa literatúre začal venovať profesionálne. Písal prózu, poéziu, eseje a venoval sa filmovej a televíznej scenáristike. Výber z tvorby: *Psie dni*, *Patagónia*, *Nočné správy*, *Koniec hry*, *Zjavenie*, *Nezvestný*, *Krst ohňom*, *Škola lásky*, *A pobežím až na kraj sveta* a iné.

10.12. – 130. výročie úmrtia Alfreda Nobela (21.10.1833-10.12.1896)



Alfred Nobel – švédsky chemik a inžinier, jeden z najvýznamnejších vynálezcov 19. storočia. Pochádzal z rodiny švédskeho chemika a podnikateľa. Po finančnom bankrote otca sa rodina na čas odsťahovala do Fínska a odtiaľ do Ruska. Tu získal vzdelanie z prírodných vied a literatúry. Už ako 16-ročný okrem rodnej švédčiny ovládal ďalšie štyri jazyky, plynule hovoril po rusky, francúzsky, anglicky a nemecky. K jeho záujmom patrili poézia a literatúra, ale aj chémia a fyzika. Trhavinu pod názvom Dynamit vynášiel v roku 1866 a o rok neskôr si ju nechal patentovať. Založil

90 tovární na výrobu Dynamitu vo vyše 20 krajinách sveta. Okrem najznámejšieho patentu bol držiteľom ďalších 355 patentov v chémii, optike a biológii. Popri výrobe výbušnín ho lákal tiež umelý hodváb, syntetický kaučuk a koža. Vynikal aj ako obchodník a podnikateľ. Dosiahol veľké zisky a zaradil sa medzi najúspešnejších a najbohatších ľudí planéty. Nenávidel vojny a bol presvedčený o tom, že práve dynamit je poistkou proti vojne. Neskôr zistil, že sa mýlil a sužovali ho výčitky a pochybnosti, pretože vedel, že jeho vynález bol zneužitý práve na

vojenské konflikty. Vo svojom testamente poveril švédsku *Akadémiu vied*, aby bola časť jeho majetku použitá ako prémie spojená s ocenením za fyziku, chémiu, medicínu, literatúru a za prínos pre mier osobám, ktoré „*ľudstvu preukážu najväčšie služby*.“ Na tento účel ju obdaril čiastkou 32 miliónov švédskych korún. Prvé *Nobelove ceny* udelili v deň piateho výročia jeho úmrtia. K myšlienke podporiť cenou významné počiny osobností priviedla Nobela spisovateľka, kritička militarizmu a jedna z priekopníčok feminizmu Bertha von Suttnerová. A práve táto žena sa stala prvou nositeľkou *Nobelovej ceny za mier*. Odvtedy, každý rok, je táto cena udeľovaná práve v deň jeho úmrtia.

12.12. – 205. výročie narodenia Gustava Flauberta (12.12.1821 – 8.5.1880)



Gustave Flaubert – francúzsky spisovateľ, predstaviteľ naturalizmu. Narodil sa v rodine lekára. Študoval právo v Paríži, ale pre zdravotné problémy musel štúdium zanechať. Už na strednej škole sa snažil o prvé literárne pokusy. Odmietal manželstvo ako prejav meštiactva a žil samotárskym životom. Napriek tomu mal celoživotnú platonickú lásku, ktorá bola od neho o 11 rokov staršia. Veľa cestoval – navštívil Taliansko, Tunisko a Blízky Východ. Posledné roky prežil niekoľko smutných udalostí. Po páde Francúzska v prusko-francúzskej vojne mu zomrela matka a neter sa dostala do

finančných ťažkostí. To ho donútilo k odpredaniu celého majetku a bol nútený žiť v skromných podmienkach. Svoj život venoval iba literatúre. Flaubert vo svojich dielach zdôrazňoval vysoké nároky na umeleckú úroveň diela. Výber z tvorby: *Pani Bovaryová*, *Salambo*, *Pokušenie svätého Antona*, *Tri poviedky* – *Prosté srdce*, *Herodias* a *Svätý Julián Pohostinný* a iné.



KALENDÁRIUM osobností a udalostí na rok 2026

2. časť (júl – december)

Zostavila: **Olga Uňatinská**

Vydala: **Tekovská knižnica v Leviciach**

Miesto vydania: **Levice**

Rok vydania: **2026**

Určené pre internú potrebu